

Traczewska-Białkowska, Zofia

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Geodezji

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 667-668

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tyzujące dorobek wspomnianego pięćdziesięciolecia co pozwoli z kolei na podjęcie po jej ukończeniu opracowania, które charakteryzowałoby stan wiedzy leśnej w Polsce na tle dorobku światowego. Problem ten pozostanie pod bezpośrednią opieką przewodniczącego Zespołu prof. A. Żabko-Potopowicza, a planowane opracowanie objętości ok. 12 ark. wydawn. — będzie zakończone w 1973 r.

Drugą, planowaną na okres 1971—1975, pracą o charakterze syntetycznym będzie opracowanie mgr S. Smólskiego *Lasy i leśnictwo w rozwoju kultury polskiej*. Problem ten nie posiadający dotąd odpowiedniej literatury, ma duże znaczenie w badaniach historycznych, socjologicznych i gospodarczych.

Przewiduje się również napisanie monografii „*Sylvan*” i jego rola w rozwoju leśnictwa polskiego (ok. 9 ark. wydawn.). Zamierzenie to łączy się z przypadającą w 1970 r. 150 — rocznicą założenia tego czasopisma. Byłaby to praca doktorska — mgr W. Sokołowskiego — wykonana w Zakładzie Historii i Geografii Gospodarczej Leśnictwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu.

Planuje się także powstanie szeregu mniejszych opracowań z zakresu historii nauk leśnych przeznaczonych do druku w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”.

Innym efektem działalności Zespołu ma być zorganizowane w końcu roku 1970 lub na początku 1971, zebranie kierowników ośrodków naukowych zajmujących się problematyką leśną. Zebranie to pozwoli na ustalenie i koordynację zamierzeń badawczych poszczególnych ośrodków.

W drugiej części posiedzenia prof. A. Żabko-Potopowicz wygłosił referat *Badania w Polsce Ludowej nad historią nauk leśnych*.

W trakcie dyskusji, jaka wywiązała się po referacie, postanowiono nawiązać kontakty z niektórymi naukowcami zainteresowanymi historią drzewnictwa (m. in. z Instytutu Celulozowo-Papierniczego i Instytutu Technologii Drewna) celem włączenia ich do prac Zespołu nad historią nauk drzewnych.

Zofia Szymanowska

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII GEODEZJI

Kolejne posiedzenie naukowe Zespołu Historii Geodezji odbyło się w Warszawie w dniu 12 marca 1970 r., pod przewodnictwem prof. J. Gomoliszewskiego. Na program posiedzenia złożyły się dwa referaty oraz bieżące sprawy organizacyjne Zespołu.

Mgr J. Tymowski wygłosił referat — *Zawód geodety w historii społeczno-gospodarczej Polski* — będący wynikiem jego wnikliwych studiów, sięgających epoki wczesno-feudalnej.

Najstarszym — dotyczącym tego problemu — dokumentem źródłowym jest *Kronika polska* Galla Anonima. Referent odnalazł w niej fragmenty świadczące o istnieniu w tych czasach takich umiejętności, związanych z zawodem geodety, jak orientacja w terenie i ocena odległości. Jeden z nich to opis przejazdu drużyny Bolesława Krzywoustego z Głogowa do Kołobrzegu (miejsowości te leżą na jednym południku) w czasie którego kierunek drogi wyznaczono przy pomocy gwiazd. Drugi jest wykazem grodów ze stałymi załogami wojskowymi (Poznań, Gniezno, Kruszwica, Włocławek), których równoleżnikowe rozmieszczenie — co 50 km — dowodzi świadomego ustalania odległości do dobowego marszu.

W innym źródle z epoki feudalnej — w *Księdze Henrykowskiej* — znajdują się zapisy dotyczące relacji pomiędzy miarą powierzchni używaną w społeczeństwie plemiennym (pług), a nową przyniesioną z zachodu (manus) i sposobu dokonywania rozgraniczenia gruntów.

Za dokument potwierdzający po raz pierwszy istnienie zawodu geodety mgr Tymowski uznał szesnastowieczne *Eksepty i zwyczaje województwa mazowieckiego*, w których wspomina się o wynagrodzeniu za prace miernicze. Od tej pory mówić

już można o kształtowaniu się zawodu geodety, który z czasem wymagał coraz większych umiejętności oraz zaprzysiężenia, lecz opatrzone był za to przywilejem królewskim i stanowił źródło utrzymania dla wykonywującej go osoby. W tej formie przetrwał on do naszych czasów, jako zawód mierniczego przysięgłego.

W drugiej części zebrania prof. J. Gomoliszewski wygłosił referat *Prace z historii geodezji w 25-leciu Polski Ludowej a plan badawczy Zespołu na lata 1971—1975*. Referent najwięcej uwagi poświęcił planom dalszych badań naukowych Zespołu Historii Geodezji i form ich realizacji wskazując, że badania te powinny stworzyć możliwości syntetycznych opracowań w zakresie — historii instrumentów i techniki pomiarów geodezyjnych, historii szkolnictwa geodezyjnego oraz historii zawodu geodety.

W sprawach organizacyjnych omawiano m. in. kwestię uczestnictwa członków Zespołu w XIII Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki w Moskwie (18—24 sierpnia 1971 r.).

Zofia Traczewska-Białkowska

WIZYTA PROF. N. A. FIGUROWSKIEGO W POLSCE

W dniach 21—31 stycznia 1970 r. przebywał w Polsce — na zaproszenie Polskiego Towarzystwa Chemicznego — wybitny radziecki historyk chemii, prof. Nikołaj Aleksandrowicz Figurowski. Prof. Figurowski znany jest polskim czytelnikom jako autor szeregu interesujących publikacji z zakresu historii przyrodoznawstwa, ogłaszanych m. in. w naszych czasopismach naukowych, oraz wydanej niedawno w Związku Radzieckim historii chemii¹.

W Warszawie prof. Figurowskiego powitali: prof. Tadeusz Urbański (prezes PTCh), prof. Wiktor Kemuła oraz inni członkowie Towarzystwa.

Program pobytu uczonego radzieckiego w Polsce przewidywał wygłoszenie w trzech oddziałach Polskiego Towarzystwa Chemicznego (lubelskim, warszawskim i krakowskim) odczytu na temat: *Historia odkrycia układu okresowego D. I. Mendelejewa*.

Pierwszym etapem podróży prof. Figurowskiego po Polsce był Lublin, gdzie gościa radzieckiego podejmował w PTCh prof. Włodzimierz Hubicki i gdzie prof. Figurowski wygłosił swój pierwszy odczyt.

Po powrocie do Warszawy prof. Figurowski, w towarzystwie prof. T. Urbańskiego i doc. Z. Galusa, zwiedził Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie. Tam też — w sposób bardzo uroczysty — zorganizowany został drugi odczyt. Referent w sposób dokładny i interesujący przedstawił genezę odkrycia układu okresowego pierwiastków, omówił prace poprzedników Mendelejewa, wreszcie podkreślił znaczenie układu dla współczesnej chemii. Odczyt był ilustrowany szeregiem plansz i tablic.

W Krakowskim Oddziale PTCh gościł prof. Figurowskiego, przewodniczący tego Oddziału prof. Jerzy Derń. Sama organizacja odczytu nie była jednak zbyt udana, na skutek złej informacji przybyło na niego zaledwie kilku słuchaczy. W trakcie dyskusji, jaka wywiązała się w związku z pracami poprzedników Mendelejewa, dr R. Bugaj zwrócił uwagę na mało znany fakt, że klasyfikacją pierwiastków chemicznych zajmował się w XIX w. polski lekarz dr Józef Bohdan Dziekoński (1816—1855). Odnosnie do historii odkrycia układu dr Bugaj podał, że w języku polskim istnieje doskonała praca na ten temat — *Klasyfikacja pierwiastków chemicznych w świetle rozwoju nauki o pierwiastkach* — napisana przez historyka chemii Stanisława Pleśniewicza. Praca ta ukazała się w 1931 r. w Warszawie, nakładem Polskiego Towarzystwa Chemicznego.

¹ *Oczerk obszczej istorii chimii*. Moskwa 1969.